

Kierrätyksestä kiertotalouteen – Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023

Suomen jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn tavoitetila vuonna 2030

Kommentoikaa suunnitelmassa esitettyä tavoitetilaa vuonna 2030.

EU:n jätelainsäädäntö edellyttää jäsenmailta valtakunnallisen jätesuunnitelman laatimista säännöllisin määräajoin. Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) pitää valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan vuoteen 2030 määriteltyä tavoitetilaa hyvänä, vaikka itse suunnitelman aikajänne ulottuu vain vuoteen 2023. Pidemmän aikajänteen tavoitetila auttaa suuntaamaan jätepolitiikkaa ja parantamaan päätöksenteon ennustettavuutta. Tavoitetilaan kirjatut kohdat ovat kohta 3 lukuun ottamatta laadullisia ja kohta 3:”Jätteen määrä on vähentynyt nykyisestä.” on eriparinen muiden kohtien kanssa. Jätteiden absoluuttiset määrät vaihtelevat vuosittain ja riippuvat mm. talouden suhdanteista. Ei ole järkevää sitoa tavoitetta jätteen absoluuttisen määrän vähentämiseen vaan esim. suomalaista kohden lasketun, kaatopaikalle loppusijoitetun suhteellisen jätemäärän vähentämiseen (kg/asukas/vuosi) tai esimerkiksi materiaalina hyödynnettävien jätteiden osuuden nousuun suhteessa energiana hyödynnettäviin jätteisiin.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa elintarviketeollisuutta koskevat yleisten toimenpiteiden lisäksi erityisesti biohajoaviin jätteisiin, ruokahävikkiin sekä pakkauksiin liittyvät toimet.

Jätehuollon kapasiteettitarve ja sijoittumisperusteet

Kommentoikaa suunnitelmassa esitettyä jätehuollon kapasiteettitarvetta ja sijoittumisperusteita.

ETL toteutti v. 2016 jäsenyrityksilleen kyselyn tuotannon sivuvirroista, ja kyselyyn saatujen vastausten perusteella logistiikka ja Suomelle tyypilliset pitkät kuljetusmatkat vaikeuttavat sivuvirtojen hyödyntämistä. Erityisesti jatkojalostamattomien ja taloudelliselta arvoltaan vähäisten sivuvirtojen kannattava hyödyntäminen on vaikeaa. Niin ikään sivuvirrat ovat pääosin biohajoavia, jolloin niiden koostumus ja laatu muuttuvat verrattain nopeasti ja näin ollen jalostamis- ja hyödyntämistoimien tulisi sijaita lähellä sivuvirtojen syntykohteita. On hyvä, että suunnitelmassa on tunnistettu jätteiden biologisen käsittelyn kapasiteettitarpeet ja kaavoituksen merkitys sijoittumisen ohjaamisessa.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2023

Tavoitetilaan tähtäävät yleiset toimenpiteet

Kommentoikaa toimenpiteitä. Voitte myös kertoa, miten organisaationne voi edistää jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.

Valtakunnallinen jätesuunnitelma käsittelee pääosin valittujen neljän painopistealueen tavoitteita ja toimenpiteitä. Näiden lisäksi jätesuunnitelmassa on kuvattu tavoitetilaan tähtääviä yleisiä toimenpiteitä, joiden Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) toteaa toimenpidettä 1.4. lukuun ottamatta olevan pääosin hyväksyttäviä. Toimenpide 1.4. ”Tehostetaan materiaalihokkuuden huomioon ottamista ympäristöluvuissa” tulisi poistaa suunnitelmasta. Tähän on lukuisia perusteita, joista tässä on esitetty keskeisimmät:

1) Materiaalihokkuuden sisällyttäminen ympäristölupaprosessiin on käsitelty varsin perusteellisesti teollisuus päästödirektiivin täytäntöönpanon ja ympäristönsuojelulain uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa, jolloin päädyttiin siihen, ettei toimenpiteen 1.4. mukaisia perusteita materiaalihokkuustarkastelujen ja mahdollisten lupamääräysten sisällyttämisestä ympäristölupaprosessiin ole. Tilanne ei tältä osin ole muuttunut. Päinvastoin tarve on viime vuosina ollut nopeuttaa ympäristölupaprosessia ja etsiä yksinkertaisempia menettelyitä ympäristöluvan tilalle. Näin ollen toimenpide olisi ristiriidassa ympäristöhallinnon omien sujuvoittamistavoitteiden kanssa ja aiheuttaisi turhaa hallinnollista taakkaa ja ennakoimattomuutta ympäristölupamenettelyyn. Niin ikään oikea paikka arvioida ko. toimenpidettä on osana ympäristönsuojelulakia ja ympäristölupamenettelyä, ei osana jätesuunnitelmaa. Materiaalihokkuuden ja -katselmusten osalta työ- ja elinkeinoministeriö tulisi olla vastuutahona YM:n ohella.

2) Materiaalihokkuuden edistämisen yleiset toimenpiteet 1.2. ja 1.6. koskevat materiaalihokkuuden edistämistä valtion ja toimijoiden välisillä vapaaehtoisilla sitoumuksilla ja materiaalikatselmusten avulla. Tavoitteissa esiintyvä sana sopimus tulisi korvata sanalla sitoumus. Elintarviketeollisuusliitto ry ja Päivittäistavarakauppa ry:n ovat jo mukana elintarvikealan vapaaehtoisessa sitoumuspilotissa, joka keskittyy ensivaiheessa ruokahävikin vähentämiseen. On tärkeää edistää ko. vapaaehtoisten sitoumusten ja materiaalikatselmusten käyttöönottoa sekä turvata niihin liittyvä resurssointi Motivassa toimenpiteen 1.4. sijaan.

Toimenpide 1.1. ”Luodaan jätetietojärjestelmä jätteiden jäljitettävyyden ja tilastoinnin parantamiseksi sekä kierrätysmarkkinoiden kasvattamiseksi” on kannatettava siltä osin, että se tuo esille tarpeen kehittää entistä älykkäämpiä digitaalisia ratkaisuja myös viranomaisraportointeihin ja -tilastointeihin. Toimenpiteessä mainittu tarve jätteiden markkinapaikan perustamisesta on sinänsä perusteltu, mutta se voisi olla tarpeen erottaa omaksi toimenpiteekseen tai esimerkiksi osaksi toimenpidettä 1.8. Uuden jätetietojärjestelmän rakentamisen tarvetta tulisi tarkastella kriittisesti ja varmistaa, että sitä kehitetään valtionhallinnon digitalisoinnin periaatteiden mukaisesti ja ettei tietojärjestelmällä osaltaan lisätä yritysten päällekkäisiä raportointeja ja hallinnollista taakkaa. Tästä syystä vastuutahoihin tulisi lisätä valtiokonttori sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Stilistisesti voisi olla syytä listata toimenpiteet 1.2 ja 1.6. peräkkäin ja painottaa toisessa vapaaehtoista sitoumusmallia ja toisessa materiaalikatselmustoiminnan kehittämistä. Työ- ja elinkeinoministeriö tulisi olla näissä ensisijaisena vastuutahona.

Rakentamisen jätteet: tavoitteet ja toimenpiteet

Kommentoikaa tavoitteita ja toimenpiteitä. Voitte myös kertoa, miten organisaationne voi edistää jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.

Biohajoavat jätteet: tavoitteet ja toimenpiteet

Kommentoikaa tavoitteita ja toimenpiteitä. Voitte myös kertoa, miten organisaationne voi edistää jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.

Elintarviketeollisuudessa syntyvät jätevirrat ovat valtaosin biohajoavia jätteitä, joita koskevat 6. tavoitteen ”Ruokahävikki puolitetaan vuoteen 2030 mennessä” toimenpiteet.

Toimenpiteen 6.1. yhteydessä tulisi ennen keinojen ja seurantaindikaattoreiden määrittelyä mainita laajana sidosryhmäyhteistyönä tehtävä hävikin määrittely ruokaketjussa (alkutuotannosta kuluttajien pöytään). On tärkeää saavuttaa laaja yhteisymmärrys siitä, mitä hävikillä kansallisessa mittakaavassa ruokaketjun eri osissa tarkoitetaan ja mikä olisi kansallisen tason seurantakehikko hävikin määrän seuraamiseksi.

Vaikka elintarvikeala onkin hyvin sitoutunut ruokahävikin vähentämiseen ja maailmanlaajuinen tavoite ruokahävikin puolittamisesta on jo kirjattu kestävän kehityksen agenda2030 -tavoitteisiin, on se ennaikainen sikäli, ettei vielä ole selvyyttä, mihin vertailuvuoteen tai -määrään puolittamistavoitetta tarkastellaan. ETL mieltää hävikiksi ennen kaikkea syötäväksi tuotetun ruuan ja elintarvikkeet, jotka ennaikaisesti, vielä syömäkelpoisina päätyvät jätteeksi. ETL:n tavoitteena on hävikin järkevä seurantakehikko, jota voidaan riittävällä tarkkuudella ja luotettavuudella hyödyntää niin elintarvikealan vapaaehtoisen materiaalitehokkuussitoumuksen toimien seurannassa kuin kansallisissa ja kansainvälisissä seurannoissa. Tärkeää on hahmottaa hävikin muodostuminen ja siihen vaikuttavat tekijät ruokaketjussa kokonaisuudessaan sekä myös epäsuorat tavat riittävällä tarkkuudella arvioida hävikin määrää. Esimerkiksi toimenpiteessä 6.5. mainittuja koostumustutkimuksia voitaneen hyödyntää hävikin seurantakehikon luomisessa. Samoin kotitalouksissa muodostuva biojäte kytkeytyy hävikkiin. Kotitalouksissa muodostuvasta biojätteestä osa on syömäkelpoista ruokaa (hävikkiä), jonka seurantaan toimenpide 7.2. (”Kehitetään kiinteistökohtaisesti kompostoidun biojätteen ja puutarhajätteen määrän arvioimiseksi valtakunnallinen menetelmä ja arvioidaan nykytila”) liittyy.

Yhdyskuntajätteet: tavoitteet ja toimenpiteet

Kommentoikaa tavoitteita ja toimenpiteitä. Voitte myös kertoa, miten organisaationne voi edistää jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.

8. tavoite: ”Kierrätysraaka-aineista valmistettujen lannoitevalmisteiden käyttö lisääntyy ja...”

Tavoitteessa ja toimenpiteissä 8.1. – 8.5. esiintyvä terminologia olisi syytä vielä tarkistaa, sillä tekstissä esiintyy kierrätysraaka-aineesta valmistettu lannoitevalmiste, kierrätyslannoitevalmiste, kierrätyslannoite, kierrätysravinne sekä kierrätetty lannoitevalmiste. Terminologiaa voisi vielä selkiyttää. ETL pitää ravinteiden (typpi, fosfori) mahdollisimman tehokasta kiertoa tärkeänä ja maataloudessa mm. eläinten lanta kiertää jo hyvin. Näin ei ole vielä laadultaan vaihtelevampien kotitalousbiojätteiden tai yhdyskuntajätevesipuhdistamoiden lietteiden kohdalla. Lannoitevalmisteiden tulisi täyttää niille asetetut laatu- ja turvallisuusvaatimukset riippumatta siitä, sisältävätkö ne ns. kierrätysraaka-aineita vai eivät. Suomalainen valtti, maaperän puhtaus, tulee turvata jatkossakin.

Toimenpiteissä tunnistetut tutkimuksen ja kehityksen lisäpanostukset, kokeilut ja esimerkiksi vapaaehtoisuuteen perustuvat laatujärjestelmät kierrätysraaka-aineista peräisin olevien lannoitevalmisteiden käytön lisäämiseen ovat perusteltuja. Toimenpiteessä 8.3. mainittuun

kehitystyöhön olisi tärkeää ottaa mukaan myös lannoitevalmisteiden käyttäjien edustajia, ei vain menekin edistämiseen pyrkiviä tahoja. Peltojen oikea-aikainen ja oikein mitoitettu lannoittaminen sekä ravinteiden mahdollisimman tehokas ja turvallinen kierto on ensisijaista, ei kierrätysraaka-aineiden käytön lisääminen *per se*.

ETL ehdottaa, että 9. tavoitteen ("Yhdyskuntajätteen määrän kasvu hidastuu...") alla olevat tavoitteet 9.5. ja 9.6. poistetaan. Toimenpiteet ovat epämääräisiä, niitä ei ole perusteltu, eikä niistä käy ilmi, miten ne kytkeytyvät yhdyskuntajättemäärän vähentämiseen.

ETL ehdottaa toimenpiteen 10.1. poistamista. Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on parhaillaan käsittelyssä EU:n jätedirektiivien muutoksessa ja muutostarpeet jätelainsäädäntöön tulevat arvioitavaksi jätedirektiivejä täytäntöön pantaessa. Niin ikään toimenpide 10.4. tulisi samasta syystä poistaa.

Tavoitteen 11. "Pakkausjätteiden kierrätys lisääntyy" jättää epäselväksi, mitä tavoitellaan ja mitä lisäarvoa tavoite yhdessä toimenpiteiden 11.1. ja 11.3. kanssa tuo olemassa olevaan, jo korkeat kierrätystavoitteet sisältävään lainsäädäntöön. Mitä pakkausjätteitä erityisesti tarkoitetaan? Onko tarkoitus tehostaa kuluttajapakkausten lajittelua yhdyskuntajätevirrasta? Pakkausjätteiden kierrätysvelvoitteita tarkastellaan parhaillaan osana jätedirektiivien muutosta, joten pakkausjätteitä koskevat kierrätystavoitteet ja tuottajavastuun velvoitteet tulevat arvioitavaksi direktiivien täytäntöönpanovaiheessa. Sikäli, kun tavoitteena on ennakollisesti valtionhallinnossa varautua jätedirektiivien täytäntöönpanoon ja jätelainsäädännön muutostarpeisiin, tulisi tavoitteita 9.-11. tarkastella vielä kokonaisuutena ja täsmentää toimenpiteitä näiltä osin.

Tavoitteen 11. "Pakkausjätteiden kierrätys lisääntyy" alla oleva toimenpide 11.2. tulisi irrottaa pakkausjätteistä ja siirtää yleisiin tavoitteisiin. Merten roskaantuminen ja mikromuovit eivät ole ainoastaan pakkausjätteistä peräisin.

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu: tavoitteet ja toimenpiteet

Kommentoikaa tavoitteita ja toimenpiteitä. Voitte myös kertoa, miten organisaationne voi edistää jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista.

Vaikutukset ja seuranta

Kommentoikaa valtakunnallisen jätesuunnitelman vaikutuksia ja seuranta.

Valtakunnallinen jätesuunnitelma sisältää laajasti toimijoihin ja kuluttajiin vaikuttavia toimenpiteitä. On sinänsä ymmärrettävää, että suunnitelman vaikutuksia on voitu arvioida vain melko karkealla tasolla. Vaikutukset on arvioitu lähes yksinomaan positiivisiksi eikä vaikutuksissa ole juuri tarkasteltu suunnitelmassa esitettyjen kansallisten lisätoimien, kuten suunniteltujen uusien verojen kokonaisvaikutuksia ja kohdentumista eri toimijoihin.

ETL viittaa lausunnon aiempaan kohtaan toimenpiteen 1.4. poistamisesta, jolloin myös vaikutusarviointitaulukon kohta "Materiaalitehokkuuden edistäminen ympäristölupamenettelyssä tehostaa teollisen toiminnan luonnonvarojen ja energian käyttöä" -tulisi poistaa.

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit tai lausunnot, jotka eivät ole tulleet esiin aiemmin.

On kiitettävää, että valtakunnallista jätesuunnitelmaa on valmisteltu avoimessa vuorovaikutuksessa eri sidosryhmien kanssa ja että suunnitelman taustaraportissa on pyritty ottamaan huomioon laajasti jätesuunnitelmaan vaikuttavat hallinnon muut ohjelmat ja suunnitelmat. Päälekkäisyyksien välttämiseksi ja fokuksen säilyttämiseksi valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa kannattaa pitäytyä mahdollisimman pitkälti tavoitteissa ja toimenpiteissä, joihin suunnitelmalla tosiasiallisesti voidaan vaikuttaa. Tästä syystä suunnitelmaan olisi hyvä myös tiivistetysti sisällyttää arvio edellisen vastaavan suunnitelman vaikuttavuudesta ja suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumisesta.